

dalmatinskiportal.hr (naslovnica)

Naslovnica (naslovnica)

Najnovije (najnovije)

Vijesti (vijesti)

Sport (sport)

Život (zivot)

Hrvatska (hrvatska)

Video (video)

Hedonistika (hedonistika)

Ostale rubrike

Traži (trazilica)

([naslovnica](#))

Hrvatska u udžbenicima povijesti susjednih zemalja

Piše: Ivica Radoš

(kolumna/hrvatska-u-udzbenicima-povijesti-susjednih-zemalja)

Slovinci prešućuju kneza Ljudevita Posavskog, a ne spominju ni Posavsku Hrvatsku

najnovije

najčitanije

2 h Vlada objavila nove cijene goriva
[\(/energija-i-ekologija/vlada-objavila-nove-cijene-goriva/221950\)](#)

3 h NOVI DETALJI STRAVE U VARAŽDINU
Obitelj dva dana boravila u mjestu, dva dana u Zagrebu i dva dana u Splitu
[\(/hrvatska/novi-detalji-strave-u-varazdinu-obitelj-dva-dana-boravila-u-mjestu-dva-dana-u-zagrebu-i-dva-dana-u-splitu/221949\)](#)

3 h FOTO/VIDEO Matej Čeko 'zagrijao' (buduće) studente na Adventu na kampusu

<https://digitalnadalmacija.hr/Dalmatia-Startup-Community>

Analiziramo gradivo iz susjednih zemalja

Sudeći prema opisima i slikovnim prikazima koji su dobili u udžbenicima povijesti, za Slovence su najznačajniji Hrvati kralj **Tomislav**, **Matija Gubec**, **Ljudevit Gaj**, ban **Josip Jelačić**, **Stjepan Radić** i **Josip Broz Tito**. Na tržištu udžbenika u Sloveniji vlada oštra konkurencija između nekoliko izvođača, a mi smo analizirali udžbenike za osnovu školu i gimnaziju izdavača DZS d.d., koji su recentni i reprezentativni. U ovom dijelu teksta obradili smo dio do početka Drugog svjetskog rata, a u drugom dijelu ćemo obraditi dio od početka toga rata do danas.

Zajednička povijest susjednih naroda Hrvata i Slovena isprepletena je iako su relativno malo vremena provele u zajedničkim državnim tvorevinama. Na neki način povezuje nas Franačko kraljevstvo, Austrijsko carstvo, francuske Ilirske pokrajine, Mletačka Republika, Austro-Ugarska i dvije Jugoslavije.

Dalmatinska
Energetska
Agencija

POSTAVLJANJE
FOTONAPONSKOG SUSTAVA
NA KUĆU ILI ZGRADU

(<https://www.dea-sdz.hr/>)

(<https://www.vsb.energy/hr/hr/drustvo/u-hrvatskoj/>)

(<http://zelenoimodro.hr/>)

(<https://kruznotok.hr/>)

(<https://dizajnist.com>)

U udžbenicima za 2. razred gimnazije lekcije su o doseljenu južnih Slavena i kneževinom Karantanijom. Hrvatsku povijest u srednjem vijeku, u 8. i 9. stoljeću, ne obrađuju. Kneževinu Panonsku Hrvatsku i u udžbeniku i u povijesnim atlasima nazivaju Kneževina između Drave i Save. I prešućuju kneza **Ljudevita Posavskog** (?? - 823.), kojeg samo spominju u atlasima gdje je naznačeno je da je Kneževinom između Drave i Save upravljao Ljudevit Posavski do 822., poslije njega knez **Braslav**. Ta se kneževina, prema slovenskim atlasima, prostirala između Drave pa sve do Like nazivaju Kneževinom između Drave i Save, nema Panonske Hrvatske.

U povijesnim atlasima za osnovnu i srednju školu, bez obzira na izdavača, Hrvatska je do 925., dakle do krunidbe Tomislava, prikazana na prostoru istočnog dijela Istre, današnje Like, Velebita, Ravnih kotara, dalmatinske Zagore i jugozapadni dio današnje BiH. U atlasima je prikazano da 'Kneževinu između Drave i Save' Hrvatskoj pripaja kralj Tomislav, poslije 910.

Oko 1000. godine, prema slovenskim atlasima, Kraljevina Hrvatska je velika i značajna država.

Slovenski udžbenici se ne bave posebno Hrvatskom u sastavu Ugarske, nakon 1102., budući da je njihov etnički prostor bio pod upravom Beča. Međutim, nakon što je Hrvatska 1526. na Cetinskom saboru priznala **Habsburgovce** za svoje vladare, koji su preuzeli obvezu obrane od Turaka. U udžbenicima posvećuju veliki prostor postavljanju obrambenog sustava u Hrvatskoj protiv Turaka.

Posebno je naglašeno da nakon bitke kod Siska 1593. Turci nisu više upadali na slovenski teritorij. Ističu doprinos dvojice 'Slovenaca' u bitci kod Siska, **Andreja Turjaškog** i **Adama Ravbara** iz okolice Domžala. No, jesu li oni uopće Slovenci?! Radi se o etničkim Nijemcima, **Andreasu von Auerspergu** i **Adamu Rauberu**.

'U Hrvatskoj se od 20-ih godina 16. stoljeća Habsburgovci sustavno preuzimali i gradili sustav utvrda i zapreka, s kojima su zaustavljali turske

prodore u njihove zemlje. Sustav su nazvali Vojna krajina', pišu slovenski autori.

U udžbeniku za 2. razred gimnazije veliki prostor je posvećen Hrvatsko-slovenskoj seljačkoj buni iz 1573., koja je izbila na obje obale rijeke Sute protiv **Franje Tahija**, a zvijezda ustanka je Matija Gubec.

'Vođe ustanka i mnogi ustanici su imali vojničko iskustvo. Pored toga su imali i jasan program, željeli su osnovati seljačku državu s ovlastima cara. Računali su i na pomoć uskoka... Bitke između seljačke i plemićke vojske su bile kratkotrajne, ali oštre. Glavnog vođu Matiju Gubca su Zagrebu okrunili užarenom krunom raščetvorili ga. Na posebno grozne načine su umorili njegove pomoćnike, a preživjelim kmetovima su nametnuli nove daće'.

Naglašen je jasan program ustanika što je u historiografiji vrlo upitno. U udžbeniku je objavljena i fotografija spomenika Matije Gupca u Stubici.

U udžbeniku za treći razred gimnazije, u poglavlju pod nazivom 'Nemirne vode: od nacionalnih gibanja do prvog svjetskog rata', značajna prostor je dobio Ljudevit Gaj. Hrvatski nacionalni pokret u Ugarskoj (Ilirski pokret) je, kako piše u udžbeniku, korišten kao sredstvo pritiska na mađarsku liberalnu opoziciju koja unutar Ugarske nije priznavala nemađarske narode.

Bečki režim je, kako se navodi, 'podupirao hrvatsku opoziciju u ugarskom državnom saboru, koja se suprotstavila mađarizaciji i centralizaciji Hrvatske i Slavonije i ustrajala na posebnom državnompravnom položaju Hrvatske unutar Ugarskog kraljevstva. Najprije je režim podupirao ilirski pokret s kojim je Ljudevit Gaj želio kulturno i politički osvojiti hrvatski prostor'. Zato su, prema slovenskoj interpretaciji, bečke vlasti dopustile 1835.

Gaju izdavanje političkog lista Novine Horvatske s književnim prilogom Danica Horvatska, Slavonska i Dalmatinska. Gaj je novine 1956. preimenuvao u Novine ilirske.

'Tridesetih godina, zbog straha od panslavizma, zbližili su se Beč i mađarska liberalna opozicija, a režim zabranio ilirsko ime u Hrvatskoj 1843. i zaustavio nacionalno gibanje', piše u udžbeniku.

Slovinci se detaljnije bave i revolucijom u Habsburškoj monarhiji 1848., koja se najviše razbuktala među Mađarima. Mađari su, uz revolucionarne ciljeve, tražili vlastitu državu na cijelom prostoru Ugarskog kraljevstva, ali pritom nisu priznavali prava drugim narodima (Hrvatima, Slovacima, Rumunjima, Srbima...).

U lekcijama o revoluciji na prostoru Austrije i Ugarske realno prikazuju ulogu bana Josipa Jelačića u 1848. godini.

Hrvaški ban Josip Jelačić (1801–59)

'Hrvati su 25. travnja na narodnoj skupštini u Zagrebu tražili ujedinjenje hrvatskih zemalja (Hrvatske, Slavonije i Dalmacije) u autonomnu jedinicu unutar Habsburške monarhije, a na prijedlog hrvatskog bana Josipa Jelačića su prekinuli sve veze s mađarskom vladom... U jesen 1848. austrijski dvor je odlučio da s vojskom pokori uporne Mađare. U obračunu s njima su se oslonili na Hrvate. Rujna 1848. je vojska bana Jelačića prodrla je u Mađarsku. Nakon početnih neuspjeha, carske čete su u ljeto 1849. prešle u ofenzivu. I prisilile Odbor za obranu države da je iz Pešte preseli u Debrecen pod Lajosem Kossuthom'.

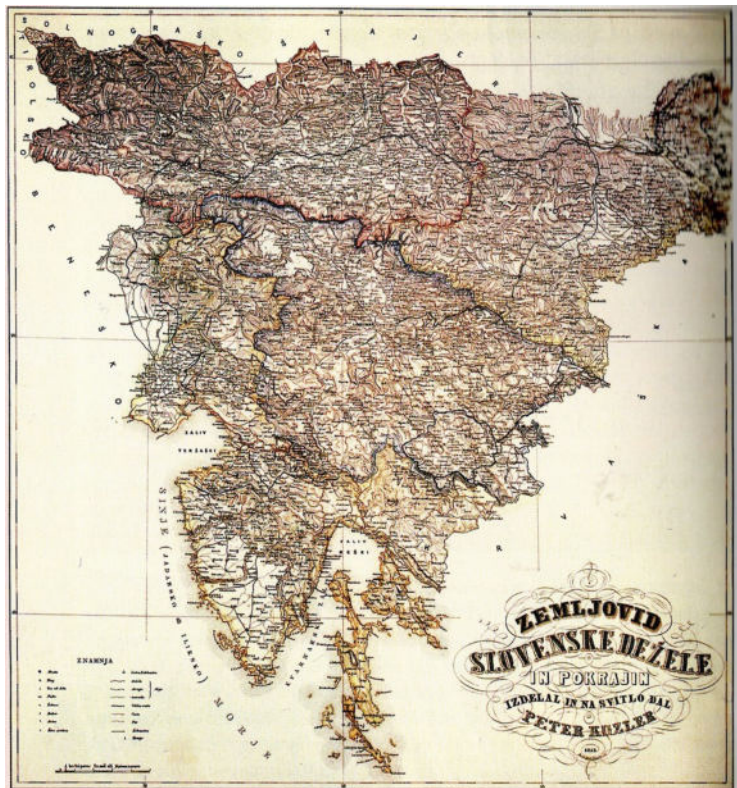
Na kraju je Ugarska (mađarska) vojska kapitulirala.

U sklopu te lekcije, citira se i hrvatski povjesničar **Nikša Stančić** koji je, uz ostalo, komentirao stajalište **Marxa i Engelsa** da slavenske narode, Čehe, Slovake, Hrvate i Srbe treba prepustiti njemačkoj i mađarskoj asimilaciji. Naime, ideolozi marksizma Marx i Engels bili su ljuti zbog toga što su se mali slavenski narodi Habsburške monarhije usprotivili revoluciji.

'To stajalište njemačkog i mađarskog nacionalnog gibanja 1848. je navelo slavenska gibanja, pa i hrvatska, tako da su se oslonili na konzervativni bečki dvor... Hrvatski pokret nije vidio alternativu austroslavizma', pisao je Stančić, a prenose Slovenci u svojim udžbenicima.

Ali, kad je car **Franjo Josip** postigao sporazum s Mađarima i kad je 1867. stvorena Austro-Ugarska, dualistička država u kojoj su vladali Austrijanci i Mađari, zaoštrili su se nacionalni odnosi jer su slomljene nade malih naroda za nacionalnom afirmacijom, posebno slavenskih naroda koji su, unatoč svemu, nastavili borbu za svoja nacionalna prava. U to vrijeme oblikovan je i (veliko)slovenski nacionalni program.

U udžbeniku 'zgodovine' za 3. razred gimnazije posvećen je veliki prostor programu ujedinjene Slovenije. Naime, nakon sloma revolucije 1948., slovenski zastupnik u Beču **Matija Kavčič**, kojeg je podupirao češki političar **František Palacky**, zatražio je od uglednih Slovenaca da se geografski odredi 'slovenski etnički prostor'. Prema naputcima, **Petar Kozler** je dao 1853. tiskati 'zemljovid slovenske dežele' u sastavu koje su, među ostalim, Istra, Rijeka, Hrvatsko primorje, Krk, Cres i Lošinj.

Slovinci rado objavljuju tu kartu što se itekako tiče i Hrvatske.

Udžbenik 'zgodovine' za 4. razred gimnazije bavi se 20. stoljećem. U poglavlju 'Razvoj slovenskog naroda u 20. stoljeću' mnoge su dodirne točke s Hrvatima s obzirom na zajedničku državu.

U lekciji 'Položaj slovenskog naroda na početku 20. stoljeća', uz ostalo, piše kako je 'među Slovencima, Hrvatima i Srbima jačala ideja o trijalističkom uređenju monarhije, kako bi bila stvorena jugoslavenska državan zajednica'. Donosi se grafički prikaz etničkog sastava Austrije i Ugarske. Prema toj karti, u Austrijskom dijelu carevine je bilo Hrvata i

Srba 2,8 posto (Dalmacija i Istra), a u Ugarskoj (Mađarskoj) Hrvata i Srba skupa (14,2 posto). Slovenaca u Austriji je bilo 4,5 posto, a u Ugarskoj ih nije bilo.

Posebno se analiziraju prijedlozi za stvaranje jugoslavenske države, nakon raspada Austro-Ugarske.

'Među Jugoslavskim, narodima je bila prevelika razlika u gospodarskom razvoju. Veliki uteg je bila bi različita vjerska pripadnost, katolička među Slovencima i Hrvatima i pravoslavna među Srbima. Do hrvatskih i slovenskih političara je početkom rat otišlo u inozemstvo. (...) Ti političari su travnja 1915. osnovali Jugoslavenki odbor, koji je predstavljao Slovence, Hrvate i Srbe u Austro-Ugarskoj... Srpnja 1917. su zastupnici Jugoslavenkog odbora s vladom Kraljevine Srbije na otoku Krfu potpisali Krfski deklaraciju, koja je predviđala stvaranje Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca kao demokratske parlamentarne monarhije, pod žezlom srpskoga kralja iz dinastije **Karađorđevića**... Deklaracija nije naišla na zadovoljstvo među južnim Slavenima, nezadovoljni su bili nekadašnji hrvatski političari, jer u njoj nije bila određena hrvatska državnost. Srpski političari su je ocjenjivali kao stepenicu stvaranja šire (velike) Srbije'.

Objavljena je i fotografija članova Jugoslavenkog odbora na Krfu. Prije toga, krajem svibnja 1917., Jugoslavenki klub je parlamentu Austrije pročitao Svibanjsku deklaraciju, a pročitao ju je **Antun Korošec**. U toj deklaraciji se traži posebna jedinica južnih Slavena u sastavu Habsburške monarhije. Deklaracija se poziva na narodno načelo i hrvatsko državno pravo.

U udžbeniku za 4. razred gimnazije se citira Svibanjska (majska) deklaracija.

'Potpisani zastupnici, udruženi u Jugoslavenski klub, izjavljuju, da zahtijevaju na temelju narodnog načela i hrvatskog državnog prava. Da se ozemlje Monarhije na

kojem žive Slovenci, Hrvati i Srbi, udruže pod žezlom Habsburško-lotarinške dinastije u samostalno tijelo... na demokratskoj podlozi'.

Karlo I. nije imao sluha, reagirao je tek 16. rujna 1918. ali je bilo prekasno. Slovenci i Hrvati su se okrenuli Srbiji. Narodno vijeće za Sloveniju i Istru u Ljubljani te Narodno vijeće Slovenaca, Hrvata i Srba u Zagreb.

'Najpoznatiji slovenski političar Anton Korošec u Švicarskoj s predsjednikom srpske vlade **Nikolom Pašićem** i predsjednikom Jugoslavenkog odbora **Trumbićem** dogovarao o načinu ujedinjenja južnoslavenskih državnih tvorba'.

Slijede vrlo realni opisi stvaranja prve Jugoslavije. Citira se u udžbeniku za 4. razred gimnazije Proglašavanje Države Slovenaca, Hrvata i Srba 29. listopada 1918. u Zagrebu.

'Dalmacija, Hrvatska, Slavonija s Rijekom se proglašavaju posve neovisnom državom nasuprot Austriji i Mađarskoj te stupaju po modernom načelu narodnosti i na podlogi narodne jedinstvenosti Slovenaca, Hrvata i Srba u zajedničko državno tijelo Slovenaca, Hrvata i Srba na čitavom etničkom prostoru tih naroda...'.
'

Nakon 1. svjetskog rata raspada se Austro-Ugarska, a rađa se Versailleska Europa, veliki dio hrvatskih i slovenskih zemalja našao se u Kraljevini SHS. Život u zajedničkoj jugoslavenskoj državi ima različite poglede na zajednički dio prošlosti.

Nakon ujedinjena Kraljevine Srbije, kraljevine Crne Gore i Države SHS, Srbija se nije držala dogovora i obećanoj 'zbog ambicije Italije za velikim dijelom slovenskih i hrvatskih zemalja (teritorija)'.
'

Dinastija Karađorđević i srbijanska klika u Kraljevini SHS počeli su s centralizacijom. Najmoćnije stranke oporbe, pogotovo Hrvatska republikanska seljačka stranka, te Slovenska ljudska stranka i Jugoslavenke

muslimanske organizacija su se protivili centralizaciji. Za vođu HSS-a u udžbeniku piše: **'Stjepan Radić** je bio vođa Hrvatske seljačke stranke, glavni zagovornik federalizma u državi, i najžešći protivnik centralizma'.

Radić politiku centralizma napadao, tvrdeći da je vodi 'beogradska čaršija', a ne parlament. Prigovarao je Srbima što uredno zovu 'Slovence, Hrvate i Srbe tri plemena istoga južnoslavenskoga naroda'. U Beogradu Crnogorce, Muslimane i Makedonce nisu ni priznavali jer su ih smatrali 'dijelom srpskoga naroda'.

'Hrvati su većinom podržavali Hrvatsku seljačku stranku, koja je zagovarala federalizam i veću autonomiju upravnih jedinica. Prvaka stranke Stjepana Radića je u parlamentu 1928. ustrijelio poslanik Narodne radikalne stranke **Puniša Račić**. To je pojačalo otpor Hrvata centraliziranoj državi sa srpskom vlašću'.

Tekst je napisan uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

Podijeli 3

Ivica Radoš | 27. 10. 2024. | 09:04h

VAŠA REAKCIJA NA TEMU

▼

				
Ludilo	Baza	Svašta	Ah	Užas
▲ 3	▲ 0	▲ 0	▲ 0	▲ 2

[Twitter \(https://twitter.com/DalmatinskiP\)](https://twitter.com/DalmatinskiP)

[Facebook \(https://www.facebook.com/dalmatinskiportal\)](https://www.facebook.com/dalmatinskiportal)

[Marketing \(marketing\)](#)

[Kontakt \(kontakt\)](#)

[Impressum \(impressum\)](#)

[Pravila privatnosti \(pravila-privatnosti\)](#)